

nyelvezete továbbfejlesztésének követelményét vagy a filozófiai nyelvezetbe belebonyolódását jelzi-e, hogy az ilyen mondatait: „A demokrácia létébe benne foglaltatik a hatalom meghatározatlanságára irányuló felfüggesztés kockázata”, szeretnénk lefordítani: „A demokráciával velejár annak kockázata, hogy igyekszik felfüggeszteni a hatalom meghatározatlanságát”.

Mindez csak azt sugallja, hogy érdeklődéssel várjuk Losonczi Alpár újabb műveit. Most elégedjünk meg azzal, hogy köszöntsük filozófiai gondolkodásunk nagykorúsodásának ezt a művét, amely egyik recenzensének megállapításával: „hozzájárulhat a vajdasági magyar kultúra önreflexivitásának kifinomulásához”; kiegészítve a másik recenzens véleményével: „a jugoszláviai magyar kultúra jelentős értékét jelenti, filozófiai kultúránk alapozó műve”.

BÁLINT István

TÖREDÉKEK EGY MONOGRÁFIÁHOZ

Fodor Pál: *Harangszóval száll az idő*. Töredékek a délvidéki Kishegyes település múltjából. Topolya, 2002

Örömmel értesültem a könyvről, mert témája közel áll hozzám, de amikor kezembe vettem s elolvastam, már csak a címe tetszett. Az alig félszáz oldal – szöveg plusz kép – nem könyv, akkor sem, ha a szerző az elő- és az utószóban „E könyvem”-ként említi, legfeljebb füzet. Ennél azonban jobban érdekelt a kiadvány tartalma, milyen új adatot említ a falu múltjából.

Mindenképpen dicséri a szerzőt, hogy már 1991-ben szorgalmazta a helyi monográfia ügyét, aminek nyomán létrejött egy kisebb fajta archívum a helyi jellegű dolgozatok, kéziratok, videofilmek, mágneslemezek tárolására. Munkájában ezeket használta a füzet szerzője. Kár, s egyben megengedhetetlen mulasztás is, hogy sem a felhasznált munkák jegyzékét, sem az adatközlők nevét nem vette fel, nem olvashatjuk.

A kiadvány négy témát ölel fel: templomok, harangok, egyházi méltóságok, temetők.

A bevezetőben az első templomról ír, amiről adat ugyan nem maradt fenn, de azt véli tudni az emlékezet, hogy a törökök a falucskával együtt (kilencven lakosa volt) felégették. „Az újraépített Kishegyes első római katolikus imaházát, kápolnáját még 1769-ben emelték”, tudósít a szerző a telepések kápolnájáról szóló részben, melyből azt is megtudjuk, hogy a drágaság miatt földből vert, nádfedelű, torony nélküli „templom” volt – a harangot a mellette levő haranglábra helyezték –, s mintegy kétszáz hívőt fogadott be. Tizenkettő évig szolgált a hegyesieket, s amikor lebontották, már az „összedőlés veszélye is fenyegette” (a falai salétromosak voltak, az eső, hó, szél is kikezdte). Ezt

követően bemutatja a szerző az 1788-ban épített, ma is álló Szent Anna-templomot, melynek méretadatait is közli. Ezzel kapcsolatban azt szeretném megjegyezni, hogy mindig szükséges ellenőrizni az adatokat, mert a mérnöki tervrajzok és a kőművesek által emelt épület méretei gyakran eltérnek.

Ezt követően a harangokról olvashatunk, szerintem kissé követhetetlen, hány harangja volt a hegyesi templomnak. S még valamit a harangokkal kapcsolatban. Érdeemes lenne utánanézni Eberhard (egyik leggazdagabb főura volt a falunak) harangjának, miért van az ajándékozás óta „pihenőn”. Fontos lenne kinyomozni az 1832-ben öntetett és az ún. „talált harang” történetét.

A füzetben legvázlatosabb az egyházi méltóságokról szóló harmadik rész, mindössze öt oldal, zömmel névsor, amely további kutatás alapja lehet. Ugyanakkor dicséretes, hogy helyet kap a kiadványban az 1849-es hegyesi csata áldozatainak emlékműve, melyet a hívek önkéntes adományából emeltek.

A legjobban kidolgozott rész a temetőkről szóló, de ez is hiányos, mert még sok kiegészítés tehető a témával kapcsolatban. Keveset tudunk meg az 1831-es kolerajárványról, noha Mészáros Antal „all szolga Bíró” az egyházi jegyzőkönyvekben részletesen ír róla. Tőle megtudjuk például, hogy az első halott Katona Erzsébet volt. Őt, kideríthetjük, a mai Lenin utca 16-os és 18-as telkén levő tömegsírba temették. S ide temették a többieket is. Hányan haltak meg a hegyesiek által „epe-kór”-nak nevezett járványban? Tudjuk, hogy mindössze négy évvel később, 1835-ben marhavész pusztított a faluban. Utána kellene nézni: mit csináltak az elhullott állatokkal, hová hantolták el őket? Volt a falunak dögtemetője?

A Kálváriáról annyit tudunk meg, hogy a nyugati temetőben állították fel 1831/32-ben, de arról nem történik említés, hogy mikor szentelték fel, holott nem ismeretlen, hogy a kőkálváriát 1856. május 8-án, a stációképeket pedig három évvel később, május első napján szentelték fel.

Az utószó szerint a szerző „könyvét” azoknak a fiataloknak ajánlja, akik „szívükön viselik falunk helytörténetének megjelentetését”. Nyilván sok múlik rajtuk, segítségükön, de még több a tapasztalt, hozzáértő gyűjtőkön, akikkel összefogva készülhet csak el Kishegyes minden adatot tartalmazó, régóta időszerű monográfiája, melyben az itt tárgyalt helytörténeti témaköröket is részletesebben kell(ene) tárgyalni. Fodor Pál munkája olyan kezdeményezés, amelyet folytatni kell, amely bővítésre, kiegészítésre szorul, ösztönöz.

SÁRVÁRI V. Zsuzsa